

Antipsychotica en verlaging van de kans op geweld en delicten

H. Knegtering, H. Heetla, S.K. Spoelstra

Een kleine minderheid van de mensen met een psychose vertoont gewelddadig of antisociaal gedrag en/of pleegt een delict. Sariaslan e.a. (2021) onderzochten welke antipsychotica het effectiefst zijn in het verminderen van de kans op geweld en/of betrokkenheid bij een delict (Sariaslan e.a. 2021). Daartoe verzamelden zij gegevens uit Zweedse nationale registers van 74.925 mensen met schizofreniespectrumstoornissen en bipolaire stoornissen die in 2006-2013 antipsychotica kregen voorgeschreven. De volgende tien middelen werden geanalyseerd: levomepromazine, perfenazine, haloperidol, flupentixol, zuclopentixol, clozapine, olanzapine, quetiapine, risperidon en aripiprazol. Uitkomstmaten waren: 1. arrestaties en 2. veroordelingen voor drie groepen delicten (gewelds-, drugsgerelateerde en alle overige soorten delicten). Binnen individuen werden periodes met en zonder het gebruik van antipsychotica vergeleken. Auteurs corrigeerden voor leeftijd en gebruik van stemmingsstabilisatoren. De observatieduur was tot 8 jaar.

Het relatieve risico op alle soorten delicten nam aanzienlijk af tijdens periodes van antipsychoticagebruik in vergelijking met periodes zonder gebruik (gecorrigeerde relatieve risicoreducties (adjusted RR's): 0,50-0,67). Clozapine (aRR's: 0,28-0,44), olanzapine (aRR's: 0,46-0,72) en risperidon (aRR's: 0,53-0,64) waren geassocieerd met een groter effect op vermindering van de kans op arrestaties en veroordelingen dan andere antipsychotica, zoals quetiapine (aRR's: 0,68-0,84) en haloperidol (aRR's: 0,67-0,77). Binnen een individu was de kans op arrestatie of veroordeling 33-50% lager voor de verschillende soorten delicten ten tijde van antipsychoticagebruik. Langwerkende intramusculaire (depot)antipsychotica leidden eveneens tot een risicoreductie, waarbij alleen een risperidondepot een vermindering gaf van alle soorten delicten (aRR's: 0,33-0,69). Het effect was groter voor patiënten met een psychotische stoornis dan voor degenen zonder (o.a. mensen met een bipolaire stoornis). De auteurs concluderen dat antipsychotica van elkaar verschillen in de mate waarin ze geassocieerd zijn met vermindering van de kans op arrestaties en veroordelingen voor de verschillende soorten delicten.

Als sterke punten noemen de auteurs de grootte van de steekproef en dat de Zweedse samenleving representatief is voor andere Europese landen wat betreft psychische stoornissen, medicatie en geweldsuitingen. Een ander sterk punt is dat, om vertekening te voorkomen, iedere patiënt zijn/haar eigen controlepersoon is. Als beperkingen noemen zij o.a. het missen van kortdurende variatie in vertekende factoren en de onzekerheid of prescripties ook daadwerkelijk zijn gebruikt. Ten slotte noemen zij de kans op omgekeerde causaliteit, dat wil zeggen dat geweld en

AUTEURS

Rikus Knegtering, psychiater, opleider en senior onderzoeker, Lentis Research en Universitair Medisch Centrum, Groningen.

Herre Heetla, psychiater, FPC Dr. S. van Mesdag, Groningen.

Kor Spoelstra, psychiater en waarnemend geneesheer-directeur, Verslavingszorg Noord Nederland, Groningen.

Correspondentie

Rikus Knegtering (h.knegtering@lentis.nl)

Geen strijdige belangen meegedeeld.

criminaliteit misschien mede het waarschijnlijker maakten dat patiënten antipsychotica kregen voorgeschreven. We zouden willen aanvoeren dat periodes van medicatiegebruik nogal ruim zijn gedefinieerd.

De effectiefste middelen uit deze studie, clozapine, olanzapine, risperidon en depotantipsychotica, blijken eveneens effectief in studies naar andere uitkomstmaten bij psychose, zoals positieve symptomen, recidiefpsychosen, opnames en mortaliteit (Huhn e.a. 2019). Dit kan erop duiden dat er vooral een reductie is van agressie gerelateerd aan psychotische verschijnselen. Het zou interessant zijn geweest om de aanwezigheid en ernst van psychotische symptomen mee te nemen in de analyse, om zo het effect van antipsychotica op agressie vanuit psychose en op andere agressie beter te kunnen onderscheiden.

Verder is het volgens ons een beperking dat de dosering van de middelen niet is meegenomen, waardoor het effect van sommige middelen door een subtherapeutische dosering kan zijn beïnvloed, bijvoorbeeld het vaak in lage doses voorgeschreven quetiapine.

Ten slotte zou het waardevol zijn geweest als de effecten van andere middelen (SSRI's en stemmingsstabilisatoren) zouden zijn meegenomen in de analyse, omdat deze middelen in richtlijnen worden geadviseerd tegen agressief gedrag.

De uitkomsten van de studie zijn in het bijzonder interessant voor de forensisch psychiatrische patiëntenpopulatie en tonen aan dat antipsychotica (met name clozapine, olanzapine en risperidon) niet alleen een plaats hebben binnen de behandeling van

psychotische symptomen, maar ook bij de behandeling van transdiagnostische agressie, ongeacht de onderliggende problematiek.

LITERATUUR

Huhn M, Nikolakopoulou A, Schneider-Thoma J, e.a. Comparative efficacy and tolerability of 32 oral antipsychotics for the acute treatment of adults with multi-episode schizophrenia: a systematic review and network meta-analysis. *Lancet* 2019; 394: 939-51.

Sariaslan A, Leucht S, Zetterqvist J, e.a. Associations between individual antipsychotics and the risk of arrests and convictions of violent and other crime: a nationwide within-individual study of 74 925 persons. *Psychol Med* 2021; 11: 1-9.